

Baltijas kelio pasakojimai

Baltijas kelio **25**-mečiui skirtas projekts

Dalyvavimo projekte gairės ir rekomendācijas

2014

Baltijos kelias – žmonių grandinė sujungusi tris valstybes laisvės vardan

Šiomet Baltijos keliui sukanka dvidešimt penkeri. Baltijos kelias – tai unikali taiki visuotinė demonstracija, kurios metu daugiau nei milijonas žmonių susikibo rankomis, kad sudarytų 600 km ilgio žmonių grandinę per tris Baltijos šalis ir suvienytų Estijos, Latvijos ir Lietuvos laisvės siekius. Plačiai pasaulyje nuskambėjusioje protesto akcijoje ranka rankon susikibo daugybė žmonių: įvairių profesijų ir tautybių, vyrai ir moterys, seni ir jauni, taip pat skirtingų politinių įsitikinimų atstovai. Baltijos kelias su neregėtu užmoju pademonstravo pasauliui ir patiems jo dalyviams taikaus protesto jėgą.

Svarbiausi dokumentai apie Baltijos kelio organizavimą 2009 m. buvo įtraukti į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ tarptautinį registrą Latvijos, Lietuvos ir Estijos bendrai parengtoje nominacijoje „Baltijos kelias – žmonių grandinė sujungusi tris valstybes laisvės vardan“. Baltijos kelio dokumentinį paveldą sudaro vertingas dokumentų, susijusių su šiuo istoriniu įvykiu, archyvas.

Foto: Rimantas Lazdynas

Baltijas kelio 25-mečiui skirtas projekts BALTIJOS KELIO PASAKOJIMAI

Kas yra *Baltijos kelio* pasakojimai?

Baltijos kelio pasakojimai – tai UNESCO Latvijos nacionalinės komisijos projektas, kuris minint Baltijos kelio 25-ąsias metines įgyvendinamas bendradarbiaujant su partneriais Latvijoje, Lietuvoje ir Estijoje. Projekto tikslas – apibendrinti žmonių prisiminimus, kad jie būtų išsaugoti ateinančioms kartoms ir taptų prieinami tiek virtualioje erdvėje, tiek muziejų ir bibliotekų kolekcijose. Projektas kviečia **kiekvieną** fiksuoti savo Baltijos kelio patirtį, kad ir koku būdu ši patirtis išgyventa – dalyvauta, nuspręsta nedalyvauti Baltijos kelyje ar būta kokių nors palaikymo akcijų dalyviu kitur pasaulyje.

Kaip dalyvauti *Baltijos kelio* pasakojimuose?

Naudodamas formą aprašyk savo, giminaičių, draugų, pažįstamų ar kitą įdomią patirtį www.thebalticway.eu svetainėje iki 2014 m. spalio 30 d. Jei įmanoma, pridėk ir suskaitmenintų to meto nuotraukų ar vaizdo įrašų.

Kaip bus naudojami *Baltijos kelio* pasakojimai?

Visi projekto metu surinkti pasakojimai bus apibendrinti Baltijos kelio 25-mečiui skirtoje kolekcijoje, kuri Latvijoje bus perduota saugoti Latvijos nacionaliniam istorijos muziejui ir Liaudies fronto muziejui kaip svarbi paveldo dalis. Suskaitmenintos nuotraukos bus perduotos Latvijos nacionalinės bibliotekos ir skaitmeninės bibliotekos „Europeana“ archyvui. Lietuvoje pasakojimai bus perduoti Lietuvos centriniam valstybės archyvui, o Estijoje – Estijos okupacijų muziejui. Prie pasakojimo pridėta vaizdinė medžiaga ir pateikta informacija apibendrintai ar atskirais atvejais cituojant bus publikuojama virtualioje erdvėje, panaudota tiriamaisiais tikslais arba įtraukta į istorinių liudijimų populiarinimo medžiagą.

25 ryškiausi pasakojimai Latvijoje, Lietuvoje ir Estijoje bus apibendrinti Baltijos kelio 25-mečiui skirtame leidinyje, kuris kiekvienam bus prieinamas elektroniniu formatu.

Kas gali dalyvauti *Baltijos kelio* pasakojimuose?

Projekte kviečiami dalyvauti visi besidomintys, įskaitant vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų atstovus, UNESCO Nacionalinių komisijų partneriai Baltijos šalyse bei socialinių tinklų vartotojai. Į projektą ypač kviečiamos įsitraukti švietimo įstaigos, bibliotekos, muziejai, archyvai ir kolekcijų saugotojai, organizacijos, bendradarbiaujančios su diasporomis, ir kiekvienas asmuo.

Kodēl dalyvauti *Baltijos kelio* pasakojimuose?

Baltijos kelio prisiminimai ir emocijos apie įvykius Baltijos šalyse prieš 25 metus vienija daugiau nei milijoną žmonių. Į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ tarptautinį registrą yra įtraukti svarbiausi dokumentinio Baltijos kelio paveldo dokumentai, atspindintys šios unikalios taikios visuotinės demonstracijos organizavimą ir eigą. Svarbu šį reikšmingą įvykį dokumentuoti visapusiškai, įtraukiant asmenines patirtis, taigi stiprinant Baltijos šalių gyventojų bendrą socialinę atmintį ir prisiminimus perduodant ateinančioms kartoms.

Jungtinių Tautų
Švietimo, mokslo ir
kultūros organizacija

**Baltijos kelias - Žmonių grandinė,
sujungusi tris valstybes laisvės vardan**
Įtrauktas į Registrą 2009 m.
Pasaulio atmintis

Kaip paremti *Baltijos kelio* pasakojimų rinkimą?

Visi gyventojai kviečiami ne tik dalytis savo pasakojimais, bet ir skatinti pasakoti kitus, padėti užrašyti jų pateiktus prisiminimus svetainėje www.thebalticway.eu. Informuokite apie projekto idėją savo draugus, giminaičius, kolegas, institucijų lankytojus ir kitus interesantus! Iki 2014 m. pabaigos kiekviena suinteresuota organizacija kviečiama organizuoti įvairius renginius, skirtus Baltijos kelio 25-osioms metinėms ir projektui „Baltijos kelio pasakojimai“. Tapkite vienu iš tokio renginio organizatorių ir informuokite apie savo renginius rašydami info@thebalticway.eu!

Atminties institucijos

Kviečiame atminties institucijas įsitraukti ne tik dokumentuoti pasakojimus, bet ir informuoti apie savo kolekcijoje turimus liudijimus, susijusius su Baltijos keliu ir jo organizavimu. Pavyzdžiui, surenkite daiktų, nuotraukų ir dokumentų **parodą**. Jei dėl kokių nors aplinkybių tai padaryti sudėtinga, galima naudoti kitų muziejų parengtas kilnojamasias parodas apie Atgimimo laikų įvykius.

Siekdami paskatinti gyventojus rinkti Baltijos kelio pasakojimus, **organizuokite renginius**, kurie Baltijos kelio dalyvių atmintyje pažadintų tų laikų prisiminimus ir suteiktų daugiau informacijos jaunuoliams, kuriems neteko tų laikų patirti. Pavyzdžiui, suorganizuokite susitikimą su Lietuvos Sąjūdžio skyrių aktyvistais. Naudokite savo institucijos rinkinius pokalbiui skatinti, teiraukitės pakviestų dalyvių ir lankytojų, kaip jie prisimena Baltijos kelią. Kvieskite įsitraukti ir lankytojus bei informuokite apie galimybę dalyvauti ir *Baltijos kelio pasakojimuose*.

Siūlykite galimybes sužinoti apie Baltijos kelią kartai, kuri to nėra patyrusi. Surenkite **muziejinį pedagoginį užsiėmimą** apie Baltijos kelią – organizuokite savo kolekcijos parodą arba pasinaudokite kilnojamųjų parodų pasiūlymais. Užsiėmimas padės suprasti istorines aplinkybes, kuriomis Baltijos kelias įvyko; jaunimui, augusiam nepriklausomoje valstybėje, tai nėra savaime suprantama. Baigiantis užsiėmimui informuokite dalyvius apie *Baltijos kelio pasakojimus* ir juos taip pat paraginkite rinkti pasakojimus!

Bibliotekas

Kviečiame bibliotekas drāšinti vietas gyventojus pasakoti savo istorijas. Organizuokite **pasakojimų vakarus**, kuriuose dalyvautų keli kviestiniai dalyviai, o galimybę pasisakyti turėtų visi lankytojai. Siekdami pažadinti Baltijos kelio laikus atmintyje, surenkite knygų ir **periodinių leidinių parodą** apie Atgimimo laikotarpio įvykius. Pokalbiui paskatinti tiktų ir dokumentinis **filmas** arba bendra filmuotų prisiminimų peržiūra.

Kviečiame bibliotekų personalą pagal galimybes ir patiems rinkti Baltijos kelio pasakojimus, juos dokumentuoti bei pasidalyti savo Baltijos kelio pasakojimu.

Švietimo įstaigos

Kviečiame švietimo įstaigas organizuoti pažintinius renginius bei raginti mokinius rinkti savo tėvų, senelių, draugų ir pažįstamų pasakojimus. Pavyzdžiui, surenkite **pamoką** apie Baltijos kelią. Naudokite UNESCO Latvijos nacionalinės komisijos sudarytą pagalbinę medžiagą – informuokite ne tik apie Baltijos kelio eigą, bet ir jo istorinę reikšmę bei tarptautinį pripažinimą. Klasės valandėlė gali būti tinkamas laikas diskutuoti apie vertybes, kurios Baltijos šalių gyventojus skatino dalyvauti žmonių grandinėje, ir jų aktualumą šiais laikais. Raginkite mokinius dokumentuoti savo artimųjų pasakojimus – tai ne tik padės išsaugoti istoriškai reikšmingą informaciją, bet ir paskatins kartų dialogą šeimose.

Suorganizuokite **susitikimą su Baltijos kelio dalyviais!** Naudokite *Baltijos kelio pasakojimų* formą, kad padėtumėte mokiniams paruošti klausimus. Susitikimas gali būti paskata sužinoti apie savo artimųjų patirtį, tačiau jis taip pat gali būti baigiamasis renginys po to, kai mokiniai baigs dokumentuoti Baltijos kelio pasakojimus. Šiuo atveju susitikimas suteiks galimybę pamatyti patirčių įvairovę ir įvertinti kiekvieno individualaus pasakojimo unikalumą.

Surenkite mokykloje **teminę savaitę!** Išnaudokite šį laiką bendrai Baltijos keliui garsinti. Skatinkite mokinius susimąstyti ir diskutuoti apie Baltijos kelio vertybių aktualumą šiais laikais. Raginkite mokinius renkant pasakojimus įgytą patirtį panaudoti savo nuomonei formuluoti. Pasitarkite muziejų, bibliotekų ir archyvų išteklius Baltijos kelio savaičiai organizuoti.

BALTĪJAS
CEĻAM 25

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Kā dokumentuoti?

Projekta *Baltijas kelio pasakojimai* tikslas – dokumentuoti Baltijos kelio dalyvių **asmeninę** patirtį: dalyvių mintis, jausmus ir tai, kas išgyventa. Projekto svetainėje esančioje pasakojimų formoje pateikiami trys pagrindiniai klausimai apie mintis, jausmus ir aplinką.

Muziejai savo kolekcijoms pageidautų pagal galimybes išsamių ir detalių pasakojimų, tačiau nepamirština, kad ne visi prisiminimų autoriai galės tokių pasiūlyti. Iš esmės projekto *Baltijos kelio pasakojimai* tikslas – sužinoti atsakymus į tris pagrindinius klausimus.

MINTYS – pagrindinis klausimas, užduodamas prisiminimų autoriui: „Apie ką galvojai Baltijos kelio dienomis?“

Klausimai smulkiu šriftu dešinėje lapo pusėje yra skirti pokalbiui pradėti arba tęsti, jei jis nutrūko ar prisiminimų autorius nežino, kaip atsakyti į tokį bendrą klausimą.

JAUSMAI – pagrindinis klausimas prisiminimų autoriui: „Kokias emocijas Baltijos kelias kėlė tąkart ir dabar?“ Visų pirma užduokite atvirą klausimą, o jei prisiminimų autorius atsako nekonkrečiai, stenkitės patikslinti, užduodami papildomų klausimų.

APLINKA – pagrindinis klausimas prisiminimų autoriui: „Kokį Baltijos kelią išgyvenai Tu?“ Šios dalies užduotis – išsiaiškinti, kaip prisiminimų autorius išgyveno Baltijos kelią.

Skirkite daug dėmesio klausimui apie daiktus. Jei prisiminimų autorius sako, kad jis arba kuris nors giminaitis ar pažįstamas turėjo su savimi fotoaparata, pasiteiraukite, ar išliko nuotraukų. Jei prisiminimų autorius mini kokius nors su savimi turėtus daiktus – plakatus, vėliavas, juostas, kaspinus – pasiteiraukite, ar šie daiktai išliko. Šią informaciją būtinai nurodykite. Muziejai susisieks su nuotraukų ir daiktų savininkais, kad pasiūlytų įtraukti juos į muziejų kolekciją, išsaugoti ateinančioms kartoms ir naudoti tyrimo ir švietimo reikmėms.

Kviečiame dokumentuoti ir pasakojimus tų žmonių, kurie dėl įvairių priežasčių nedalyvavo Baltijos kelyje, bet prisimena tuos laikus.

Kaip dokumentuoti?

Prisiminimus svetainėje www.thebalticway.eu gali užrašyti tiek pats prisiminimų autorius, tiek tyrėjas, kuris vėliau pasakojimą įrašo tam tikrame svetainės laukelyje. Tyrėjo užduotis – fiksuoti prisiminimus taip, kad juos būtų galima panaudoti tyrinėjant ir aiškinantis istoriją, t. y. tiksliai ir gavus aiškų prisiminimų autoriaus sutikimą.

Prieš pokalbį prisiminimų autorius turi žinoti:

- 1) projekto tikslą;
- 2) kad pokalbis bus užrašytas / įrašytas;
- 3) kad pokalbio įrašas bus saugomas muziejaus arba archyvo kolekcijoje ir bus pasiekiamas tyrėjams;
- 4) kad pokalbis bus publikuojamas internete.

Po pokalbio su prisiminimų autoriumi žodžiu reikia susitarti dėl to, kokiais tikslais bus naudojamas užrašytas pasakojimas.

1. Privalu prašyti prisiminimų autoriaus sutikimo, kad pokalbis būtų įtrauktas į UNESCO Latvijos nacionalinės komisijos projekto „Baltijos kelio pasakojimai“ kolekciją, kuri bus perduota muziejams ir prieinama tretiesiems asmenims.
2. Privalu susitarti, kad pridėta vaizdinė medžiaga ir pateikta informacija apibendrintai ar atskirais atvejais cituojant bus publikuojama virtualioje erdvėje, panaudota tiriamaisiais tikslais arba įtraukta į istorinių liudijimų populiarinimo medžiagą nurodant autorių.
3. Privalu prašyti patvirtinimo, kad pateiktoje informacijoje nepanaudota svetima intelektualinė nuosavybės ar autoriaus teisių saugoma medžiaga.

Jei prisiminimų autorius nenori publikuoti savo nuotraukų ar vaizdo įrašų, tai yra jo teisė, kad ir kokią žalą dėl to patirtų visuomenė. Jokiu būdu nesistenk įrašyti pokalbio slapta, prieš autoriaus valią.

Pokalbio metu galima daryti garso ir vaizdo įrašus, muziejai mielai savo kolekcijoje išsaugos ir juos.

Kad pokalbis būtų sėkmingas, vadovaukis šiais patarimais:

- **Klausykis.** Pokalbio tikslas – ne dalijimasis mintimis, o unikalaus liudytojo pasakojimo fiksavimas.
- **Parodyk susidomėjimą.** Žiūrėk į pašnekovą, reaguok į tai, kas pasakoma gestais, kūno kalba.
- **Leisk mąstyti.** Tyla pokalbio metu nėra nesklandi pauzė, tai laikas mąstymui.
- **Nenuvargink.** Optimali pokalbio trukmė – 1–2 valandos.
- **Klausk nuosekliai.** Vienu kartu užduok vieną klausimą. Išgirdęs klausimų virtualinę prisiminimų autorius, labiausiai tikėtina, atsakys tik į vieną klausimą, dažniausiai į pirmą arba į paskutinį.
- Palik **atvirą pabaigą.** Paklausk, ar yra dar kas nors, ką prisiminimų autorius norėtų paminėti.

Kaip virtualiai bendradarbiauti *Baltijos kelio pasakojimuose*?

Baltijos kelio pasakojimų svetainėje www.thebalticway.eu kiekvienas gali tapti virtualiu projekto dalyviu arba rėmėju. Naudokis svetainės siūlomomis galimybėmis.

DALYVAUK!

- Papasakok savo istoriją – aprašyk ją specialiame svetainės lauke. Jei gali, pridėk nuotraukų ir (ar) vaizdo medžiagą.
- Ateik į Baltijos kelią, prisijungdamas per kokį nors socialinį tinklą. Pažymėk tikslią vietą žemėlapyje ir įrašyk savo komentarą ar linkėjimą.

SUŽINOK!

- Susipažink su Baltijos kelio faktais, peržiūrėk istorinio Baltijos kelio ir jo palaikymo renginių vaizdus.
- Išsiaiškink, kaip rinkti Baltijos kelio pasakojimus. Svetainė informuoja apie istorinių liudijimų rinkimą, iš jos galima parsisiųsti ir atsispausdinti pasakojimų formą, kuri padės užrašyti kito asmens prisiminimus, kad vėliau juos būtų galima publikuoti www.thebalticway.eu.
- Sužinok, kaip UNESCO, kitos organizacijos ir pavieniai asmenys mini Baltijos kelio 25-ąsias metines.

DALYKIS!

- Informuok apie *Baltijos kelio pasakojimus* ir projekto svetainę socialiniuose tinkluose: [facebook.com](https://www.facebook.com), [twitter.com](https://www.twitter.com).
- Sek projekto veiklą [facebook.com](https://www.facebook.com) ir [twitter.com](https://www.twitter.com)!
- Pridėk Baltijos kelio 25-ųjų metinių logotipą prie savo profilio nuotraukos socialiniuose tinkluose!

Stebėk *Baltijos kelio pasakojimų* veiklą!

FaceBook: <https://www.facebook.com/balticway2013>

Twitter: <https://twitter.com/BalticWay>

BALTĪJAS
CEĻAM 25

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

BALTĪJOS KELIŅOS PASAKOJIMU dokumentavimo gairės

Versija, kuri padės užrašyti struktūruotą Baltijos kelio pasakojimą, kad vėliau jį būtų galima publikuoti svetainėje www.thebalticway.eu.

Ar Tu dalyvavai Baltijos kelyje? Jei taip – kurioje Baltijos kelio atkarpoje buvai? _____

Kokio amžiaus buvai 1989 m. rugpjūčio 23 d.? _____

Mintys

Apie ką galvojai Baltijos kelio dienomis?

Kaip sužinojai, kad organizuojamas Baltijos kelias?

Su kuo tareisi dėl galimo dalyvavimo?

Kodėl nusprendei dalyvauti / nedalyvauti?

Kaip ruošėsi dalyvauti Baltijos kelyje?

Kiek svarbus Tau buvo kitų požiūris į Baltijos kelią?

Ar Baltijos kelias turėjo įtakos Tavo požiūriui į tai, kas vyksta visuomenėje? Kokią įtaką?

Kaip vertini Baltijos kelią šiais laikais?

BALTIJOS KELIO PASAKOJIMŪ dokumentavimo gairės

Jausmai

Kokias emocijas Baltijos kelias kėlė tąkart ir dabar?

Kaip jauteisi Baltijos kelio metu?

Ar išgyvenai ką nors ypač graudinančio, bauginančio, džiuginančio, šokiruojančio, jaudinančio, nuostabaus, įkvepiančio?

Kaip jauteisi po Baltijos kelio?

Kokias emocijas dabar sukelia Baltijos kelias?

BALTĪJAS
CEĻAM 25

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

BALTĪJOS KELIO PASAKOJIMU dokumentavimo gairės

Aplinka

Kokį Baltijos kelią išgyvenai Tu?

**Koks Tavo ryškiausias asmeninis
įspūdis apie Baltijos kelią?**

**Ką matei aplink save?
Kokie buvo žmonės, objektai, namai,
automobiliai?**

Koks oras buvo tą popietę?

Kaip atvykai į įvykio vietą?

Kokius daiktus turėjai su savimi?

**Kas vyko prieš
susikibimą rankomis ir po jo?**

**Ar Tavo Baltijos kelio atkarpoje
užteko žmonių?**
